

LL

Saak No 263/1984IN DIE HOOGGEREGSHOF VAN SUID-AFRIKAAPPÈLAFDELING

Insake die appèl van:

ADAM JOHANNES BEZUIDENHOUT

Appellant

teen

DIE STAAT

Respondent

CORAM:RABIE, HR, VAN HEERDEN et BOSHOFF, ARRVERHOORDATUM:

17 SEPTEMBER 1985

LEWERINGSDATUM:

27 SEPTEMBER 1985

UITSPRAAK

/VAN HEERDEN, AR ...

VAN HEERDEN, AR:

Die appellant het ten tyde van die gebeure wat hieronder vermeld word as radioloog op Vereeniging ge-praktiseer. Hy en ene mev Leeuwner, 'n radiografiste, is as eerste en tweede beskuldigdes in 'n streekhof aangekla van strafbare manslag met betrekking tot die dood van 'n baba van 6 weke. Beide is skuldig bevind. Op appèl na die Transvaalse Provinsiale Afdeling is die radiografiste se skuldigbevinding tersyde gestel maar die appellant se appèl afgewys. Verlof is egter aan die appellant verleen om na hierdie hof teen sy skuldigbevinding te appelleer. Die vonnis wat die appellant opgelê is, is gevolglik nie ter sake nie.

Omdat vermoed is dat die baba 'n urologiese probleem gehad het, is gereël dat hy radiologies deur die appellant ondersoek sou word. Met dié doel is die baba die oggend van 5 Junie 1981 na die X-stralkamer van die Vereenigingse hospitaal geneem. Daar is 'n

/kontrasmiddel ...

kontrasmiddel, Urografien, binnears toegedien en is 'n aantal X-straalfoto's geneem. Mettertyd het die baba aanhoudend begin ruk. Hy is teruggeneem na die kindersaal waar hy teen stuiptrekkings behandel is. Later dié dag is hy vervoer na 'n intensiewe sorgeenheid in Johannesburg waar hy op 10 Junie beswyk het.

Die streeklanddros het bevind dat 'n oordosis Urografien toegedien is; dat dit die oorsaak van die stuiptrekkings was wat op hul beurt tot die dood van die baba gelei het, en dat die toediening van die oordosis aan die nalatigheid van die appellant (en die radiografiste) te wyte was. In hierdie hof het die appellant se advokaat tereg nie betwis dat die baba se oorlye aan die inname van die kontrasmiddel toegeskryf moet word nie. Onder andere is egter betoog dat die Staat nie bewys het dat 'n oordosis toegedien is nie.

Die aanbevole dosis vir 'n baba met die liggaamsgewig van die oorledene is 6 - 12 ml van die middel. Dr

/Isdale ...

Isdale, wat 'n meestersgraad in radiologie het, se getuienis dat die maksimum hoeveelheid wat die oorledene toegedien behoort te gewees het, nie 30 ml moes oorskry nie, is nooit in twyfel getrek nie. Die gevaar van die middel lê daarin dat dit 'n vloeistof met 'n hoë osmolariteit is en dat 'n oordosis die sentrale senustelsel van die betrokke persoon kan aantas.

Na die radiologiese ondersoek het die appellant 'n skriftelike verslag gestuur aan die uroloog wat die baba na hom verwys het. Daarin is o a gesê:

"This patient has been hydrated before the radiographic examination and it was considered necessary to administer a relatively large amount of contrast material. This was done over a period of approximately two hours."

Die verslag moet gelees word in die lig van die getuienis van dr Van Rensburg wat destyds 'n vennoot van die appellant was. Hy sê dat hy die appellant die middag van 5 Junie 1981 by hul spreekkamers teengekom het.

/Die ...

Die appellant het genoem dat hy dit as redelik beskou
het om meer as die normale hoeveelheid kontrasmiddel
vir die baba te gebruik en dat toe ongeveer 'n halwe bot-
tel Urografien binnears ingeloop het die kind stuip-
trekkings begin kry het. 'n Bottel Urografien bevat
250 ml en volgens die appellant se mededeling aan dr
Van Rensburg is dus ongeveer 125 ml vloeistof toegedien.

Bogenoemde weergawe van dr Van Rensburg is
nie deur direkte getuienis betwis nie. Die appellant
(asook die radiografiste) het trouens glad nie getuig
nie. Indien dr Van Rensburg se getuienis aanvaar word,
soos die landdros blykbaar wel gedoen het, is daar by
ontstentenis van 'n verontskuldigende verduideliking geen
twyfel nie dat die baba 'n massiewe oordosis Urografien ont-
vang het.

Die appellant se advokaat het egter op sterkte
van 'n deskundige mening betoog dat daar 'n redelike twyfel
oor die aanvaarbaarheid van bedoelde weergawe bestaan.

/Dit ...

Dit blyk uit die getuienis dat die baba se stuiptrek-
kings te wyte kon gewees het aan òf 'n oordosis Urogra-
fien òf 'n hipersensitiwiteit vir die middel òf 'n aange-
bore geneigdheid tot epilepsie, en dat in geval van
enige van laasgenoemde twee moontlikhede selfs die in-
name van 'n normale dosis Urografien rukings kon ver-
oorsaak het. Volgens dr Botha, 'n patoloog wat ten
behoewe van die appellant getuig het, was die baba se
stuiptrekkings aan òf hipersensitiwiteit òf 'n aangebore
abnormaliteit toe te skryf. Die vernaamste rede vir
sy mening was dat 'n oordosis van ongeveer 125 ml Urogra-
fien 'n versteuring van die elektroliete in die baba se
bloed sou veroorsaak het, en dat dié na die radiologiese
ondersoek normaal was.

Die Staat het geen getuienis oor die al of nie
abnormaliteit van die elektroliete gelei nie. Gedurende
kruisverhoor van 'n Staatsgetuie, dr Jacobs, het dit egter
aan die lig gekom dat toe die baba na die neem van die

/X-straalfoto's ...

X-straalfoto's in die teater van die Vereenigingse hospitaal behandel is, 'n bloedmonster getrek is en dat dié vir ontleding na 'n laboratorium gestuur is. Volgens 'n verslag wat kort daarna ontvang is, was die elektroliete normaal behalwe vir verlaagde bikarbonate wat in elk geval weens die geskokte toestand van die baba te verwagte was.

Die ontleding is deur dr Soldin, 'n chemiese patoloog, gedoen. Hy het nie by die verhoor getuig nie, sy verslag is nie ingehandig nie en die Staat het nòg uitdruklik nòg stilswyend 'n erkenning aangaande die toestand van die elektroliete in die baba se bloed gemaak. Die appellant se advokaat moes dus toegee dat die eerste grond vir dr Botha se mening nie op 'n aanvaarbare substraat (nl dat die elektroliete normaal was) fundeer was nie.

Ek kom by die tweede stut vir dr Botha se gevolgtrekking. Volgens hom sou 'n longedeem ontwikkel het

/indien ...

indien die baba 125 ml of meer van die kontrasmiddel toegedien is en sou die simptome daarvan klinies waarneembaar gewees het. Onder andere sou die baba opgeswel het en sou hy rukkerig en ongeregeld asem gehaal het. Omdat die geneeshere wat die baba net na die radiologiese ondersoek behandel het nie sodanige simptome opgemerk het nie, kon die baba volgens die getuie dus nie die genoemde hoeveelheid Urografien ingeneem het nie.

Dr Botha se mening aangaande die ontwikkeling van pulmonale simptome was in stryd met dié van die hoof-Staatspatoloog, prof Scheepers, wat 'n lykskouing op die liggaam van die baba uitgevoer het. Die deskundiges was dit eens dat die binnearse inname van Urografien die niere prikkel en 'n verhoogde uitskeiding van vog veroorsaak. Prof Scheepers was dan ook van mening dat selfs indien die baba 250 ml Urografien oor 'n tydperk van 'n uur toegedien was sy niere die oormaat vog sou afgeskei het en dat daar nie tekens van oorhidrasie sou

/gewees ...

gewees het nie. Dr Klugman, 'n kinderdokter, was nie so positief soos prof Scheepers nie, maar sy was tog van mening dat die baba se niere moontlik 'n inname van 250 ml van die kontrasmiddel sou kon verwerk het. Om redes wat sal blyk, vind ek dit egter onnodig om die menings van dié twee getuies verder in oënskou te neem.

Gedurende kruisverhoor wou dr Botha hom nie uitlaat oor die omvang van die verhoogde afskeiding van vog wat deur die binnearse inname van Urografien teweeg gebring word nie. Hy het gesê dat daar 'n aansienlike individuele variasie kan wees. Indien die baba se niere egter wel 'n aansienlike hoeveelheid vog afgeskei het, sou die kardiopulmonale simptome van die toediening van 125 - 250 ml Urografien "less prominent" gewees het. Hy het ook getuig:

"... increased excretion would lessen the cardio-pulmonary signs but I don't think that the kidneys can cope with that amount of fluid and entirely eliminate the cardio-pulmonary aspects of an overdose." (My

/kursivering ...

kursivering.)

Hoe opsigtelik die genoemde simptome sou gewees het indien die baba se niere 'n relatiewe groot hoeveelheid vog afgeskei het, blyk nie uit dr Botha se getuienis nie. Dit is derhalwe belangrik om in gedagte te hou dat die twee geneeshere wat die baba kort na die radiologiese ondersoek behandel het, met 'n noodgeval gekonfronteer was. Die kind was blou en het aanhoudend stuiptrekkings gekry, en die eerste prioriteit was om dié onder beheer te probeer bring. Dr Jacobs sê dan ook dat weens die stuiptrekkings dit "haas onmoontlik" was om klinies te bepaal of die baba oorhidreer was.

Die appellant se advokaat het tereg toegegee dat dr Botha se getuienis, en die feit dat die simptome onder bespreking nie waargeneem is nie, nie die moontlikheid uitsluit dat ongeveer 125 ml Urografien toegedien is nie. Hy het egter betoog dat dit onwaarskynlik is dat dit wel gebeur het. Dit synde so, is voorts aange-

/voer ...

voer, moet daar 'n redelike twyfel wees oor die aanvaarbaarheid van dr Van Rensburg se weergawe aangaande sy gesprek met die appellant. Ek kan nie akkoord gaan nie. Soos opgemerk in Mapota v Santamversekeringsmaatskappy Bpk 1977 (4) S A 515 (A) 527, kan direkte geloofwaardige getuienis aanvaar word al sou dit indruis teen waarskynlikhede wat voortspruit uit 'n wetenskaplike menings.

By die verhoor is 'n poging aangewend om deur middel van die getuienis van ene dr Stander aan te toon dat dr Van Rensburg vyandiggesind teenoor die appellant was. Die landdros het egter vir dr Stander as 'n onindrukwekkende getuie beskou en die appellant se advokaat het tereg nie in hierdie hof op sy getuienis probeer peil trek nie. Dr Van Rensburg se weergawe was nie inherent onwaarskynlik nie en is, soos reeds genoem, nie deur die appellant weerspreek nie. En aangesien dr Botha se getuienis nie die redelike moontlikheid uitsluit dat die

/baba ...

baba wel ongeveer 125 ml Urografien toegedien is nie,
was bedoelde weergawe derhalwe wel aanvaarbaar.

Die appellant het op geen stadium te kenne
gegee dat hy 'n foutiewe erkenning aan dr Van Rensburg
gemaak het nie. Aangesien die appellant by uitstek
die persoon was wat sou geweet het welke hoeveelheid
Urografien toegedien is, is dit trouens moeilik om aan
'n rede te dink waarom hy verkeerde inligting aan dr Van
Rensburg sou oorgedra het. Dit volg dus dat die Staat
wel bewys het dat die baba ongeveer 125 ml van die kon-
trasmiddel ingeneem het.

Die appellant se advokaat het ook betoog dat
dit nie buite redelike twyfel blyk dat die oordosis die
oorsaak van die stuiptrekkings was nie. Aangesien
hipersensitiwiteit of 'n aangebore abnormaliteit selfs
by inname van 'n normale dosis Urografien stuipe tot ge-
volg kan hê, is aangevoer dat daar moontlik nie 'n kousale
verband tussen die toediening van die oordosis en die

/intree ...

intree van die stuiptrekkings was nie. Na my mening steek daar geen pit in dié betoog nie. Dr Isdale het getuig dat sy oor 'n tydperk van 12 jaar reeds ongeveer 2 400 babas 'n kontrasmiddel toegedien het en dat nie een van hulle allergies daarvoor was nie. Selfs dr Botha het 'n hipersensitiewe reaksie by babas gedurende die toediening van Urografien as "exceedingly uncommon" bestempel. Aangenome dat die oorledene wel 'n oordosis ingeneem het, was hy dan ook van mening dat die stuiptrekkings deur die hoeveelheid vloeistof, in teenstelling tot 'n allergiese reaksie, veroorsaak is. Gevolglik is die moontlikheid dat die baba se stuiptrekkings aan 'n allergiese reaksie, en nie aan die bewese oordosis nie, te wyte was so gering dat dit buite rekening gelaat kan word.

Wat aangebore geneigdheid tot stuipe betref, is nooit twyfel gewerp nie op prof Scheepers se getuienis dat indien in casu die inname van 'n normale dosis Urografien

/as ...

as sneller vir 'n aanval van epilepsie gedien het, dit van korte duur en kontroleerbaar sou gewees het. Op sy beste vir die appellant was die toediening van die oordosis dus ten minste 'n hydraende faktor tot die intrede van die baba se langdurige en onbeheerbare stuip-trekkings.

Ten slotte is betoog dat nie bewys is dat die appellant vir die oordosis verantwoordelik was nie. In besonder is geargumenteer dat die radiografiste kon besluit het om 'n groter dosis as die normale toe te dien, en is gesteun op getuienis dat sy op 'n stadium die klep wat die invloed van die Urografien beheer het wyer oopgedraai het.

Volgens die onbetwiste getuienis van dr. Van Rensburg en Isdale word die volume en toedienings-tempo van 'n middel soos Urografien deur die radioloog bepaal. Dit blyk nie dat die appellant te eniger tyd gedurende die radiologiese ondersoek nie by die hospitaal

of nie beskikbaar was nie. Die verpleegster wat deur-
gaans in die X-straalkamer was, maak trouens geen meld-
ing van enige vergeefse poging van die radiografiste om
met die appellant in verbinding te tree nie. Ek vind
dit dus moeilik om te aanvaar dat die radiografiste uit
eie beweging strydig met die appellant se instruksies sou
gehandel het. Wat die volume van die dosis betref, is
daar inderdaad 'n baie sterk aanduiding dat die radio-
grafiste dit nie self bepaal het nie. Soos blyk uit
wat reeds gesê is, het die appellant aan dr Van Rensburg
gemeld dat hy dit as redelik beskou het om meer as die
normale dosis Urografien toe te dien, en dat ongeveer
'n halwe bottel gebruik is. Hy het glad nie gesuggereer
dat die oordosis sonder sy goedkeuring toegedien is nie.
Op daardie stadium het hy al geweet dat die baba stuip-
trekkings gekry het en indien die radiografiste in stryd
met sy instruksies ongeveer 125 ml Urografien aangewend
het, is dit uiters onwaarskynlik dat hy hom nie teenoor

/sy ...

sy vennoot sou verontskuldig het nie.

In die veronderstelling dat die appellant wel die genoemde oordosis aan die baba toegedien of laat toedien het, was dit nie in geskil dat hy nalatig opgetree het nie. Dié nalatigheid het die baba se dood veroorsaak en die appellant is dus tereg aan strafbare manslag skuldig bevind.

Die appèl word afgewys.

H.J.O. VAN HEERDEN, AR

RABIE, HR

STEM SAAM

BOSHOFF, AR